

Poljoprivredni muzeji i ruralni turizam

Gačić, Matej

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:254137>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-01**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEKU

Matej Gačić

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Poljoprivredni muzeji i ruralni turizam

Završni rad

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEKU

Matej Gačić

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Poljoprivredni muzeji i ruralni turizam

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. Darija Kuharić, prof., mentor
2. prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član
3. dr.sc. Ana Crnčan, član

Osijek, 2018.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti u Osijeku
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika
Matej Gačić

Završni rad

Poljoprivredni muzeji i ruralni turizam

Sažetak:

Poljoprivredni muzeji su znanstveno-istraživačke i kulturno-edukativne institucije koje se bave prikupljanjem, zaštitom, proučavanjem te popularizacijom artefakata materijalne kulture u poljoprivredi. Poljoprivredni muzeji moraju poticati razvoj i istodobno ostati kritični prema odstupanjima intenzivne poljoprivrede koja uništava okoliš i, prije svega, šteti siromašnijoj populaciji. Ruralni turizam je širok pojam koji obuhvaća sve turističke usluge i aktivnosti na ruralnim područjima. Ruralni turizam nije nužno dopunska djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu kojem se stvara dodatni prihod, već može biti i profesionalna djelatnost. Agroturizam je nešto uži pojam od ruralnog turizma. On se razvija u sklopu ruralnog turizma te podrazumijeva posjete i boravak gostiju na seoskom gospodarstvu radi odmora, rekreacije, kušanja izvornih domaćih jela i općenito doživljaja života na selu. Razvojem turističkih aktivnosti u ruralnim prostorima otvara se mogućnost ostvarenja bolje ekonomske uspješnosti gospodarstva i napretka socijalnih činitelja stanovnika ruralnih područja. U Republici Hrvatskoj ne postoji niti jedan poljoprivredni muzej. Također, postoje velike mogućnosti za razvoj ruralnog turizma na našim područjima.

Ključne riječi: Poljoprivredni muzeji, ruralni turizam, agroturizam, Republika Hrvatska

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of agrobiotechnical sciences in Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Agroecconomics
Matej Gačić

BSc Thesis

Agricultural museums and rural tourism

Summary:

Agricultural museums are scientific, cultural, and educational institutions that deal with collection, protection, study and popularization of artefacts of material culture in agriculture. Agricultural museums have to encourage development and at the same time remain critical of deviations of intensive agriculture that destroys the environment and, above all, harms the poorer population. Rural tourism is a broad term that encompasses all tourist services and activities in rural areas. Rural tourism is not necessarily a supplementary activity on a farm that makes additional income, but can also be a professional activity. Agrotourism is a bit narrower term than rural tourism. It develops within rural tourism and includes guests visiting and staying on farm for relaxation, recreation, tasting of local dishes and for general experience of country life. The development of tourism activities in rural areas opens the possibility of achieving better economic performance and progress of social factors of rural population. In the Republic of Croatia, there is not a single agricultural museum. There are also great opportunities for rural tourism in our areas.

Key words: Agricultural museum, rural tourism, agrotourism, Republic of Croatia

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agriculture in Osijek and in digital repository of Faculty of Agriculture in Osijek

SADRŽAJ

SAŽETAK

1.	UVOD.....	1
2.	IZVORI PODATAKA I METODE RADA.....	2
3.	POLJOPRIVREDNI MUZEJI.....	3
4.	POVIJEST POLJOPRIVREDNIH MUZEJA NA NAŠIM PROSTORIMA.....	5
5.	POLJOPRIVREDNI MUZEJI U RH.....	6
6.	POLJOPRIVREDNI MUZEJI U SVIJETU.....	8
	6.1. Poljoprivredni muzej Kairo.....	8
	6.2. Dvorac Aigle.....	9
	6.3. Rudnik soli Bochnia.....	10
	6.4. Povijesni park agruma u Kaliforniji.....	12
7.	RURALNI TURIZAM.....	13
	7.1. Ruralni turizam u RH.....	16
	7.2. Agroturizam.....	18
8.	ZAKLJUČAK.....	20
9.	POPIS LITERATURE.....	21

1. UVOD

Poljoprivredni muzeji su znanstveno-istraživačke i kulturno-edukativne institucije koje se bave prikupljanjem, zaštitom, proučavanjem te popularizacijom artefakata materijalne kulture u poljoprivredi.

Ruralni turizam je širok pojam koji obuhvaća sve turističke usluge i aktivnosti na ruralnim područjima, kao što su: lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, zimski, seoski, ekoturizam, zdravstveni, kulturni i dr.

Završni rad na temu „Poljoprivredni muzeji i ruralni turizam“ odabran je kako bi pobliže objasnio navedene pojmove, te istaknuo problem nepostojanja poljoprivrednih muzeja u Republici Hrvatskoj, koji bi definitivno pomogli u razvoju ruralnog, odnosno agroturizma.

Rad se sastoji od uvoda, nakon kojeg slijedi razrada u kojoj se opisuju detalji vezani za poljoprivredne muzeje i ruralni turizam. U završnom dijelu rada prikazana je analiza stanja u odnosu na poljoprivredne muzeje te mogućnosti razvoja ruralnog, odnosno agroturizma u Republici Hrvatskoj.

2. IZVORI PODATAKA I METODE RADA

Predmet istraživanja ovog završnog rada je „Poljoprivredni muzeji i ruralni turizam“. Cilj istraživanja je prikazati značenje muzeja posvećenih poljoprivredi te istaknuti problem nepostojanja muzeja takve vrste u Republici Hrvatskoj. Također, cilj je prikazati ruralni turizam kao vodilju rasta i razvoju države promicanjem njenog kulturnog nasljeđa. Temeljna hipoteza definirana je u skladu sa predmetom i ciljem ovog istraživanja.

Metode istraživanja korištene u izradi ovog završnog rada su metoda analize i sinteze te metoda indukcije i dedukcije.

3. POLJOPRIVREDNI MUZEJI

Poljoprivreda je gospodarska djelatnost koja pomoću kultiviranih biljaka i domaćih životinja, uz ljudski rad iskorištava prirodne izvore (tlo, voda, klima) za dobivanje biljnih i životinjskih proizvoda koji se koriste u prehrani ljudi i životinja te kao sirovine za daljnju preradu.

Muzej je neprofitna, stalna institucija u službi društva i njegovog razvoja, otvorena za javnost koja prikuplja, konzervira, istražuje, razmjenjuje informacije te izlaže materijalno i nematerijalno nasljeđe čovječanstva i njegovog okruženja u svrhu edukacije, obrazovanja i užitka. Među vrstama muzeja možemo, nažalost, pronaći jednu koja u Republici Hrvatskoj nikada nije zaživjela, a u Europi i svijetu ima vrlo bogatu tradiciju: poljoprivredni muzej.

Poljoprivredni muzeji su znanstveno-istraživačke i kulturno-edukativne institucije koje se bave prikupljanjem, zaštitom, proučavanjem te popularizacijom artefakata materijalne kulture u poljoprivredi. Istodobno, uključeni su u opsežna istraživanja u tloznanstvu, mikrobiologiji, šumarstvu i dr., kao i povijesti poljoprivrede i poljoprivredne mehanizacije. Nadalje, upoznaju zajednicu s najnovijim teoretskim i praktičnim dostignućima i teže k jačanju svijesti zajednice s problemima zaštite i očuvanja prirode. Također provode edukacijske projekte s djecom i mladima.

Poljoprivredni muzeji moraju poticati razvoj i istodobno ostati kritični prema odstupanjima intenzivne poljoprivrede koja uništava okoliš i, prije svega, šteti siromašnjoj populaciji.

Na konferenciji djelatnika poljoprivrednih muzeja u Pragu (1966.) osnovana je krovna udruga muzeja poljoprivrede Međunarodna udruga poljoprivrednih muzeja - AIMA (Association internationale des musées d'agriculture / The International Association of Agricultural Museums) koja potiče suradnju između stručnjaka iz svih poljoprivrednih muzeja u svijetu. Svake tri godine, AIMA organizira međunarodni kongres tijekom kojeg se prezentiraju specifične teme, o kojima se raspravlja.

Slika 1. *Logo AIMA-e*

Izvor: <https://www.agriculturalmuseums.org/>

Osnovni zadatak AIMA-e je educirati javnost o značaju poljoprivrede prema ljudskom društvu, te objasniti načine na koje se poljoprivreda evoluirala kroz vrijeme i olakšati suradnju između muzeja diljem svijeta.

4. POVIJEST POLJOPRIVREDNIH MUZEJA NA NAŠIM PROSTORIMA

Prve inicijative za otvaranje Poljoprivrednog muzeja u SFRJ pojavile su se još 1948. godine u Vojvodini, no sve je ostalo na razini dogovora. U novom pokušaju iniciranom 1959. godine Poljoprivredni muzej osnovan je godinu dana kasnije, ali već dvije godine kasnije ugašen je zbog nedostatka financijskih sredstava i osnovnih uvjeta za rad. Treći pokušaj 1979. godine također je bio neuspješan. Lokacija je vjerojatno bila uvjetovana činjenicom da se Vojvodina nazivala „žitnicom zemlje“ uz snažan Novosadski poljoprivredni sajam i djelovanje Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu od 1954. godine.

Nakon raspada bivše države, Vojvodina ipak uspijeva u svom naumu te 1993. godine u Kulpinu počinje djelovati „Poljoprivredni muzej“ kao društvo građana, a od 2004. godine nalazi se u sastavu Muzeja Vojvodine. Do danas je Poljoprivredni muzej organizirao izložbe o povijesti prerade i proizvodnje hmelja, pšenice, sirka, konoplje, o mljekarstvu te uzgoju i držanju goveda, svinja i ovaca.

Poljoprivredni muzej u Kulpinu čini kompleks „Kaštel“ i „Stari dvorac“ koji su stavljeni pod zaštitu države kao spomenici kulture, a sagrađeni su 1863. godine. U okviru kompleksa nalazi se osim dva dvorca, upravna zgrada, tzv. kovačnica, konjušnica i žitni ambar. Muzej je okružen velikim parkom od 4,5 ha koji predstavlja prirodni spomenik-stanište rijetkih i zaštićenih biljnih vrsta. Park u okviru posjeda je nekada predstavljao prvorazredno umjetničko djelo hortikulture i vrtne umjetnosti.

Slika 2. *Poljoprivredni muzej u Kulpinu*

Izvor: Wikipedija

5. POLJOPRIVREDNI MUZEJI U RH

Prema podacima Woodheada i Stansfielda (1994.) AIMA je 1992. godine imala oko 300 članova iz 35 zemalja. Nažalost, među njima nije naša zemlja. U Republici Hrvatskoj, usprkos njezinoj bogatoj poljoprivrednoj povijesti i tradiciji, ne postoji poljoprivredni muzej. To je nevjerojatan podatak koji bi se trebao ispraviti u što kraćem roku, jer su preduvjeti za osnivanje takvog tipa muzeja u RH vrhunski. Doduše, nije zanemariv broj entuzijasta i znanstvenika koji su pokušali promijeniti ovu tužnu spoznaju, no zbog nerazumijevanja određenih struktura, nikada nije došlo do realizacije planiranog.

U Zagrebu je 1954. godine Društvo agronoma preporučilo Poljoprivredno-šumarskom fakultetu da se u njihovim prostorijama osnuje poljoprivredni muzej, što je i prihvaćeno. Međutim zbog nemogućnosti legaliziranja (muzej nije bio predviđen u Statutu spomenutog fakulteta) odustalo se od plana. Uslijedilo je obećanje da će u sljedećem Statutu biti uvršten i muzej, ali do toga nikada nije došlo. Ovo sigurno nije jedini takav pokušaj, ali nažalost prilikom pokušaja otvaranja dolazi do problemima i komplikacijama.

Iz tog razloga je, između ostalog, 2017. godine prijavljen i projekt „Virtualni muzej crne slavonske svinje – fajferice“ na interni natječaj Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Dobivena su sredstva iz Poslovnog fonda Sveučilišta (IZIP 2016), a na njegovoj realizaciji radili su znanstvenici i stručnjaci s Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku i Filozofskog fakulteta u Osijeku, Muzeja Slavonije u Osijeku te Gradske knjižnice u Subotici. Crnu slavonsku svinju – Fajfericu, autohtonu hrvatsku pasminu, uzgojio je na farmi Orlovnjak (Osijek) grof Pfeiffer, po kojemu je dobila ime. Iako je do sredine 20. stoljeća bila najbrojnija i najznačajnija pasmina svinja u Slavoniji, o njoj se danas malo zna s povijesnog, ekonomskog, kulturnog i etnološkog stajališta. Virtualni muzej pruža znanstvenicima i ostalim zainteresiranima mogućnost spoznavanja više o povijesti uzgoja pasmine (uloga obitelji Pfeiffer u selekcijskom radu) i njezine zaštite danas. Ova mrežna stranica mjesto je na kojemu se tradicija i umjetnost spajaju s poljoprivredom.

Osnivanje poljoprivrednog muzeja u Republici Hrvatskoj i ulazak među članice AIMA-e je od velike važnosti jer bi omogućilo:

- suradnju između različitih kategorija poljoprivrednih muzeja i muzeja ruralnog života (poljoprivredna mehanizacija, proizvodnja hrane, šumarstvo, vinogradarstvo, lov i ribolov i sl.) te arhiva, znanstvenika i istraživača, studenata;
- promociju i podršku svim inicijativama koje imaju za cilj zainteresirati znanstvenike i muzeje za istraživanja, organiziranje izložbi i javno djelovanje;
- podršku u međunarodnoj suradnji radi unaprjeđivanja muzeografije u poljoprivredi, očuvanju zbirke te predstavljanju razvoja poljoprivrede do danas;
- promociju i podršku svim aktivnostima koje su usmjerene na kvalitetnije obrazovanje mladih ljudi, posebice kada je riječ o razmjenama i transferu znanja;
- razvoj edukativnog materijala o poljoprivredi i životu na selu;
- suradnju kako na lokalnoj, tako i međunarodnoj razini u vezi tehnologija koje se koriste u muzeologiji, konzervaciji i restauraciji zbirke objekata povezanih s poljoprivredom;
- promociju svih aktivnosti koje mogu pridonijeti jasnijoj slici o poljoprivredi, njezinim granama i njezinoj povijesti na međunarodnoj razini. (Strateški plan AIMA-e 2016-2020.)

Slika 3. *Bavljenje poljoprivredom u prošlosti*

Izvor: Wikipedija

6. POLJOPRIVREDNI MUZEJI U SVIJETU

6.1. Poljoprivredni muzej Kairo

Egipat ima dugu poljoprivrednu prošlost te nije iznenađujuće pronaći muzej poljoprivrede u Kairu. Značajnu ulogu poljoprivrede u Egiptu je imala već za vrijeme Rimskog Carstva.

Poljoprivredni muzej u Kairu je osnovan 1930. godine te time postaje prvi poljoprivredni muzej u svijetu. Muzej se nalazi u palači princeze Fatime koja zajedno s ogromnih kompleksom pokriva oko 100 tisuća četvornih metara.

Zbirka u muzeju je raspoređena u 10 dvorana. Dvorana od posebnog interesa jest „muzej kruha“ u kojemu je prikazano pečenje kruha, strojevi koji se koriste u pečenju, te razne vrste kruha iz prošlosti. Najzanimljiviji dio muzeja je, međutim, dvorana znanstvene zbirke anatomskih modela voska, prepariranih životinja, zbirke insekata i sl.

Slika 4. Poljoprivredni muzej u Kairu

Izvor: <https://www.atlasobscura.com/places/agricultural-museum-cairo>

6.2. Dvorac Aigle

U Švicarskoj (kanton Vaud) u dvorcu Aigle ili Château d'Aigle nalazi se Muzej vinove loze i vina. Château d'Aigle je povijesni dvorac s srednjovjekovnim izvorima i snažnim korijenima u lokalnoj vinskoj industriji. Posjetitelji mogu istražiti unutarnje dijelove tvrđave te imaju mogućnost vidjeti šetnju stražara i sl. Muzej vinove loze i vina u dvorcu Aigle ima zbirku povijesnih alata koji se koriste u procesu proizvodnje vina, ali i brojne interaktivne prikaze i računalne modele koji objašnjavaju izradu vina. Pogled na vinograde Chablais iz dvorca je predivan.

Najstariji dijelovi dvorca Aigle datiraju iz dvanaestog stoljeća, ali sadašnje strukture uglavnom su iz razdoblja bjeloruske okupacije (1475-1798).

Dvorac Aigle je jedno vrijeme korišten u svrhu zatvora, vladinih zgrada i sl., ali od 1976. predstavlja stalni dom Muzeja vinove loze i vina. Posjetiteljima prikazuje proces nastanka vina od vinove loze do stola.

Slika 5. *Dvorac Aigle*

Izvor: <https://www.myswitzerland.com>

6.3. Rudnik soli Bochnia

Bochnia je grad na rijeci Rabi u južnoj Poljskoj. Mjesto je poznato po Rudniku soli Bochnia koji je 2013. godine upisan na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Europi.

Rudnik soli Bochnia (Kopalnia soli w Bochni) je jedan od najstarijih rudnika soli u Poljskoj i cijeloj Europi, koji je kontinuirano proizvodio stolnu sol od 12. stoljeća do 2007. godine. U rudnicima duljine 4,5 km i dubine 468 metara, na 16 različitih razina nalaze se napuštene komore, šahtovi i prolazi koji tvore tzv. „podzemni grad”, koji je otvoren za posjetitelje.

Posebno se ističu brojne skulpture te cjelovita Crkva sv. Kinge (najveća podzemna crkva na svijetu), koje su rudari isklesali iz žive kamene soli. Oko 2 milijuna posjetitelja posjeti ovaj rudnik svake godine. Posjetitelji se moraju spustiti niz 378 stuba, odnosno 67 metara u dubinu, kako bi posjetili rudarske hodnike, kapele, oltare, skulpture i slano jezero, a na dubini od 135 metara nalazi se dizalo koje ih vraća na površinu.

Slika 6. Crkva sv. Kinge

Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Bochnia>

Skulpture na prvoj razini prikazuju legendu o osnutku rudnika. Navodno je poljska princeza, Sveta Kinga, tu dala iskopati bunar kako bi napojila svoju žednu svojtu na putu prema Mađarskoj gdje se trebala udati za kralja Belu. Otkopavši rupu otkrili su kamen koji je svjetlucao od soli. Tada je princeza nehotice ispustila u bunar prsten kojim se obećala. Druga legenda spominje patuljke koji su pomagali rudarima i čuvali ih od poplava i klizišta, što objašnjava brojne skulpture patuljaka od soli.

Ispod 200 metara nalazi se sanatorij, lječilište s konstantnom temperaturom i vlažnošću. U rudniku se nalazi i muzej rudarstva s najvećom kolekcijom originalnih alatki i rudarske opreme koja ilustrira razvoj rudarske tehnologije od srednjeg vijeka do modernog doba.

Slika 7. Rudnik soli Bochnia

Izvor: <https://hr.wikipedia.org>

6.4. Povijesni park agruma u Kaliforniji

Povijesni park agruma u Kaliforniji sadrži veliki broj brzorastućih kultura agruma te priča priču o ulozi ove industrije u povijesti i razvoju Kalifornije na više od 100 ha. U parku se prisjećaju vremena kada je citrus bio „kralj“ voća u Kaliforniji. Godine 1873. američko Ministarstvo poljoprivrede zauvijek je promijenilo povijest Južne Kalifornije poslavši dvije male stabljike naranče u rezidenciju Riverside Eliza Tibbets. Ta stabla, koja su se razvila u gotovo savršenom tlu i vremenskim uvjetima, dali su posebno slatko i ukusno voće. U muzeju su izložene razne slike koje prikazuju proizvodnju u prošlosti te alati koji su se koristili u procesu proizvodnje. Također, prolazi se kroz cjelokupan proces proizvodnje, sortiranja te pakiranja agruma, u kojemu svi zajedno mogu i sudjelovati.

Bujni zaljevi naranče, limuna i grejpa dali su Kaliforniji drugo ime - Zlatna država (Golden State) – zemlja sunca i prilika.

U svijetu postoji preko 300 vrsta agruma od kojih su 33 vrste priznate, a najpoznatije od njih su: slatka naranča, limun, mandarina, grejp (limunika), limeta i gorka naranča.

7. RURALNI TURIZAM

Ruralni turizam je širok pojam koji obuhvaća sve turističke usluge i aktivnosti na ruralnim područjima, kao što su: lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, cikloturizam, zimski, seoski, ekoturizam, zdravstveni, kulturni i dr.

Ruralni turizam nije nužno dopunska djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu kojom se stvara dodatni prihod, već može biti i profesionalna djelatnost (obiteljski hotel, konjički centar...).

Razvojem turističkih aktivnosti u ruralnim prostorima otvara se mogućnost ostvarenja bolje ekonomske uspješnosti gospodarstva i napretka socijalnih činitelja stanovnika ruralnih područja.

Tablica 1. *Potencijalne aktivnosti ruralnog turizma*

TURE-pješačenje, jahanje, trčanje, vožnje biciklom	AKTIVNOSTI RADNIH PROCESA-lokalna proizvodnja, poljoprivreda	AKTIVNOSTI ZDRAVSTVENOG KARAKTERA-fitness, zdravstvene pogodnosti
SPORTSKE AKTIVNOSTI-tenis, nogomet	AKTIVNOSTI U ZRAKU-jedrilica, baloni na topli zrak	KULTURNE AKTIVNOSTI- folklorne grupe, umjetničke radionice, tečajevi ručnog rada

Izvor: http://www.slunj.hr/Slunj_ruralni%20turizam

Polazeći od pretpostavke da ruralni turizam označava turizam u ruralnim područjima može se konstatirati da ova vrsta turizma postoji od samog početka postojanja turističke aktivnosti, odnosno, od prvih putovanja kojima razlog nije bio posao. Međutim, pojam ruralnog turizma u današnje vrijeme podrazumijeva gotovo potpuno različitu turističku aktivnost negoli je to bila prije stotinu i više godina.

Poznato je, naime, da je porastom industrijske proizvodnje stanovništvo polako migriralo iz sela u gradove, što je dovelo do problema deagrarizacije ruralnih prostora.

Poljoprivredna proizvodnja, razvojem industrije i tehnologije imala je sve manju potrebu za ljudskim radom. Ovi problemi doveli su do promjena, kao što su gubitak zaposlenja i sve manji dohodak u poljoprivrednom sektoru. Gradovi su postajali sve veći, a ruralni prostori sve napušteniji. Nasuprot tome, turizam se kao aktivnost brzo razvijao i postao značajan čimbenik ekonomskog rasta u zemljama.

Posljednjih godina ruralni prostor je doživio promjene. Očuvanje prirode i okoliša postaje sve značajnije. Povijesne znamenitosti i tradicionalne ruralne sredine (ruralna društva) dobivaju sve više na značenju. U nekim pristupačnijim ruralnim regijama razvijenih zemalja, stanovništvo se polako vraća na selo nezadovoljno uvjetima života u velikim gradovima. Danas ruralni prostori nemaju više ulogu samo primarne proizvodnje, nego svoje različitosti počinju pretvarati u ponudu kroz različite dodatne turističke aktivnosti. Tako se polako imidž sela i ruralnog prostora mijenja i selo postaje poželjno mjesto za življenje.

Najznačajnije karakteristike ruralnog turizma su:

- Mirna sredina
- Odsutnost buke
- Očuvani okoliš
- Komunikacija s domaćinima
- Domaća hrana
- Upoznavanje seoskih poslova

Razvoj turizma na ruralnim područjima značajan je čimbenik u aktivaciji i održivom razvoju ruralnih područja koji pomaže očuvanju lokalnog identiteta, tradicije i običaja, štiti okoliš, jača autohtonu, tradicijsku i ekološku proizvodnju.

Važnost ruralnog turizma, prije svega, ogleda se u vrlo važnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, proizvodnje tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga – korištenjem postojećih resursa ruralnog prostora i sela, kao njegovog sastavnog dijela.

Stoga je važna revitalizacija postojećih, tradicijskih objekata, kulturne baštine, kojima se daje nova, osuvremenjena gospodarska – tj. turistička namjena. Osnovica razvoja ruralnog turizma su turistička seljačka obiteljska gospodarstva. U posljednjih 10-tak godina svjedoci smo sve većeg interesa državne uprave, lokalne samouprave, pojedinih institucija i poduzetnika u ruralnom prostoru za razvojem nekih novih, dosada nepoznatih oblika turističke ponude na ruralnom prostoru, čime se stvaraju preduvjeti za razvitak i brendiranje ruralnih destinacija.

Ruralni turizam definiran je prirodnim i kulturnim resursima koji se nalaze u ruralnom prostoru, a upravo ti resursi predstavljaju osnovnu bazu za daljnji razvitak ruralnog prostora. Također je i vrlo značajan element za održiv turistički, socijalni i ekonomski razvoj ruralnog prostora.

Selektivni oblici turizma su:

- Rezidencijalni turizam
- Zavičajni (nostalgični) turizam
- Sportsko-rekreacijski turizam
- Pustolovni turizam
- Zdravstveni turizam
- Kulturni i vjerski turizam
- Tranzitni turizam
- Kamping turizam
- Agroturizam

7.1. Ruralni turizam u RH

Ruralna područja Hrvatske čine oko 90 % kopnenog dijela Hrvatske (ili 61 % naseljenog dijela Hrvatske) i u njima živi oko 47 % ukupnog stanovništva Hrvatske. Ta su područja, još od sredine 19. stoljeća bila izložena degradacijskim procesima koji su doveli do ruba izumiranja sela kao osnovnog elementa ruralnog prostora.

Čak 77 % ruralnih područja Hrvatske ima karakteristiku izrazitog nazadovanja u razvitku, što označava izrazitu negativnost svih demografskih, socio-kulturnih i prostorno-planskih pokazatelja. Često prometno izolirana, s pretežitim udjelom staračke populacije, ta su područja duboko u procesu izumiranja.

Razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj kao posebni oblik turizma operativno se i organizirano počeo razvijati 1996. godine, temeljem tada važećeg Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti. Tada je donesen Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu i tada je stvoren pravni okvir reguliranja ove vrste turizma.

Od tada broj registriranih turističkih seljačkih obiteljskih gospodarstava na razini Hrvatske, neprekidno je u uzlaznom trendu. No ipak, u ukupnom prihodu od turizma Hrvatske, turizam na ruralnom prostoru sudjeluje sa samo 1% prihoda. Pozitivan primjer je Istra koja je napravila kvalitativan iskorak dostojan usporedbe s državama koje imaju dobro valoriziran ruralni prostor.

Smatra se kako je turizam na ruralnom prostoru jedna od najperspektivnijih dopunskih gospodarskih grana u Hrvatskoj i da se prema njegovom daljnjem razvoju treba kontinuirano i planski težiti. Turizam i poljoprivreda su osnova razvoja ruralnog prostora Hrvatske.

U Hrvatskoj se vide napori u razvoju ruralnog turizma, ali ti su napori tek na početku. Europska unija svoj razvoj temelji na regionalnom razvoju gdje formalne državne granice nisu prepreka, nego točke spajanja regija. Vjeruje se kako turizam na ruralnom prostoru, s obzirom na trendove potražnje u Europi i svijetu, a i njegovu razvijenost u nekim državama, ukazuje da na ovom području razvoja ima puno neiskorištenih mogućnosti.

Razvoj ruralnog turizma, odnosno agroturizma u Hrvatskoj, sustavno prati i potiče Hrvatska gospodarska komora. Stoga je radi bolje organizacije i suradnje vlasnika turističkih seoskih gospodarstava u Hrvatskoj gospodarskoj komori 25. listopada 1995. osnovana strukovna udruga pod nazivom Zajednica turističkih seoskih gospodarstava. U okviru Zajednice djeluje stručna služba koja prati, potiče i usmjerava rad, te organizira savjetovanja i konzultacije za sve zainteresirane subjekte. Članom Zajednice turističkih seoskih gospodarstava može postati svaki vlasnik obiteljskog gospodarstva koji se pored osnovne poljoprivredne djelatnosti želi baviti dodatnom turističkom aktivnošću te ponašati u skladu s odredbama Zakona u ovoj djelatnosti.

Razvoju seoskog turizma u Hrvatskoj svjedoče i sljedeći podaci:

Tablica 2. *Broj registriranih TSOG-a u razdoblju od 1998. do 2007. godine*

Godina	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Broj ukupno registriranih TSOG u RH	32	65	151	175	269	269	257	310	330	352

Izvor: Demonja D. , Ružić P. (2010.): Ruralni turizam u Hrvatskoj

Kao što je vidljivo iz tablice, broj registriranih turističkih seoskih obiteljskih gospodarstava (TSOG) u Hrvatskoj raste iz godine u godinu, što pokazuje kako je agroturizam sve zastupljeniji i atraktivniji našim poljoprivrednicima. Posljednji podaci pokazuju da u RH postoji oko 500 turističkih seljačkih obiteljskih gospodarstava.

TSOG je zapravo mala gospodarska cjelina smještena u turistički atraktivnom području, koja daje izvoran proizvod ili uslugu, a u čiji su rad uključeni svi članovi obitelji. Definira ih se temeljnim nositeljima turizma kao čimbenika integralnog razvitka ruralnih prostora.

7.2. Agroturizam

Agroturizam podrazumijeva posjete i boravak gostiju na seoskom gospodarstvu radi odmora, rekreacije, kušanja izvornih domaćih jela i općenito doživljaja života na selu.

Agroturizam se razvija u sklopu ruralnog ili seoskog turizma, kao izravan nastavak eko turizma. Već duže vrijeme u svijetu je prisutan trend porasta interesa za boravak u prirodi, otkrivanje izvornog okruženja i davanje prednosti domaćim proizvodima, osobito onima karakterističnima za neko područje. Turistička industrija također bilježi rast popularnosti raznih nekonvencionalnih oblika turizma, s tematskim obilježjima, pa je logičan i očekivan sve veći interes za agroturizam.

Za razvoj agroturizma u Republici Hrvatskoj poljoprivrednicima su na raspolaganju i bespovratna sredstva iz EU fondova i to u sklopu mjere 06; podmjere 6.2 i podmjere 6.4. koje potiču turizam u ruralnim područjima.

Pri Hrvatskoj gospodarskoj komori koristi se sljedeća definicija: „Turističko seosko obiteljsko gospodarstvo je manja gospodarska cjelina smještena u turistički atraktivnome kraju koja daje izvoran proizvod ili uslugu gospodarstva, a u čiji su rad uključeni svi članovi obitelji. Poljoprivredno, obiteljsko, seosko gospodarstvo koje pruža turistički proizvod ili uslugu stječe status „turističkoga seoskog obiteljskog gospodarstva“. Turizam na obiteljskom gospodarstvu dopunska je djelatnost vlasnika gospodarstva i njegove obitelji.“

Mnoga su poljoprivredna gospodarstva u popularnosti agroturizma prepoznala svoju priliku za razvoj; osim što omogućava dodatne prihode iz dopunske djelatnosti, agroturizam je izvrsna prilika za plasman vlastitih poljoprivrednih proizvoda uz mogućnost postizanja bolje cijene i uz manje troškova (distribucije, posrednika i dr.)

Treba imati na umu da većini gostiju zainteresiranih za ovaj oblik turizma nije primarni cilj pasivni odmor uz dobru hranu, već je naglasak upravo na doživljaju autentičnog seoskog života. To uključuje i stil uređenja objekta i okoliša, vrstu, porijeklo i način pripreme hrane i izbor aktivnosti u ponudi – gosti žele upoznati i doživjeti iskustvo života na seoskom domaćinstvu i ruralnoj sredini.

Agroturistička aktivnost je specifična, jer obitelj koja obavlja turističku aktivnost unutar svog gospodarstva mora prije svega obavljati poslove vezane uz poljoprivrednu proizvodnju. Osim znanja potrebnog za redovitu poljoprivrednu djelatnost, poznavanja tehnologija poljoprivredne proizvodnje, ljudi koji rade u agroturističkom gospodarstvu moraju posjedovati i određene komunikacijske vještine i kulturu ophođenja s ljudima i sl. To znači da ljudi koji se bave agroturizmom moraju vladati različitim vrstama znanja, kako bi mogli udovoljiti temeljnim uvjetima za pružanje agroturističkih usluga. Iz tog razloga ljudski resursi imaju ključnu ulogu u razvoju agroturizma.

Agroturizam se najčešće temelji na relativno malim poljoprivrednim gospodarstvima, koja poslovanje temelje na tradiciji lokalnog područja. Može se reći da agroturizam predstavlja spoj dviju različitih djelatnosti: turizma i poljoprivrede. Specifičnosti i jedne i druge djelatnosti međusobno su povezane unutar jednog poslovnog subjekta, obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Pojam agroturističke djelatnosti može se definirati kao ukupnost svih djelatnosti, ugostiteljsko- turističkih kao i poljoprivrednih, unutar određenog agroturističkog gospodarstva.

8. ZAKLJUČAK

Iz svega navedenog za zaključiti je da u Republici Hrvatskoj, usprkos njezinoj bogatoj poljoprivrednoj povijesti i tradiciji, ne postoji poljoprivredni muzej. To je nevjerojatan podatak koji bi se trebao ispraviti u što kraćem roku, jer su preduvjeti za osnivanje takvog tipa muzeja u RH postoje.

Kao primjer mjesta za otvaranje poljoprivrednog muzeja bih istaknuo staru zgradu Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, koja se nalazi na odgovarajućem lokalitetu. Mišljenja sam da uz malo truda i volje onih koji donose takve odluke, može doći do ostvarenja ove ideje.

Nadam se da će uskoro doći do otvaranja prvog poljoprivrednog muzeja u RH, jer je šteta da se zemlja s dugom poljoprivrednom tradicijom poput naše ne nalazi u krugu onih koji se time mogu pohvaliti.

Agroturizam je selektivni oblik turizma na koji bi se trebalo osloniti. U RH turizam je veoma važna grana za gospodarski razvoj, a kapaciteti na Jadranu su ispunjeni iz godine u godinu. Jedan od načina za povećanje broja turista i produljenje turističke sezone se javlja kroz agroturizam, za čiji razvoj imamo velike predispozicije. Uz bolju organiziranost agroturističkih gospodarstava, različite edukacije, te pomoć države možemo agroturizam podići na razinu na kojoj se nalazi u razvijenijim državama te omogućiti poljoprivrednicima ostvarivanje većih prihoda i lagodniji život. Samim time bi potaknuli ljude na povratak na selo i bavljenje poljoprivredom, gospodarskom djelatnošću kod koje se također javlja mogućnost za razvoj i unapređenje, a samim time i razvoj čitavog gospodarstva u RH.

Poljoprivreda je grana koja može i mora našu državu voditi ka boljitku, ali mi smo ti koji moramo uložiti svoj trud kako bi došlo do napretka. Razvojem poljoprivrednih muzeja i ruralnog turizma bi definitivno pridonijeli napretku u poljoprivredi te podizanju kvalitete života ljudi na selu.

9. POPIS LITERATURE

1. Tomčić., Bolfek, (2012), Strategija razvoja ruralnog turizma u Brodsko posavskoj županiji, (projekt), Veleučilište u Slavonskom Brodu, Slavonski Brod, Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč, Visoka poslovna škola s p. j., Višnjan, Adria Bonus d.o.o., Poreč
2. Brščić K., Franić R., Ružić D. (2010.): Zašto agroturizam- mišljenje vlasnika, Journal of Central European Agriculture Vol 11 (2010), Institut poljoprivrede i turizma, Poreč
3. Demonja D. , Ružić P. (2010.): Ruralni turizam u Hrvatskoj, Meridijani, Samobor, pp. 69.
4. Kuharić D., Margeta V., Vinaj M.: Međunarodna udruga poljoprivrednih muzeja-gdje je Hrvatska, Zbornik, Glas Slavonije d.d., Vukovar 2018.
5. Priručnik za bavljenje seoskim turizmom (Ministarstvo turizma RH)
6. AIMA, International Association of Agricultural Museums, <https://www.agriculturalmuseums.org/> (01.09.2018.)
7. ALHFAM, <http://www.alhfam.org/> (02.09.2018.)
8. Ruralni turizam 2014., http://www.slunj.hr/dokumenti/Dan%20EU-Slunj_ruralni%20turizam_9_5_2014.pdf (30.08.2018.)
9. <https://hr.wikipedia.org/> (02.09.2018.)